

II.

Smaating vedrørende Skoler i Ribe Stift.*Ved Holger Fr. Rørdam.*

1.

Til Kolding Skoles Historie i Frederik II's Tid.

Det er bekjendt, hvor overordentlig meget de latinske Skoler rundt om i Landet skyldte og endnu den Dag idag skyldte Kong Frederik II's gavmilde Forsorg; thi de Tiendeindtægter, hvorved Skolerne væsentlig bestaa, skrive sig for største Delen fra denne Konges Tid, om end hans Fader allerede havde gjort en god Begyndelse i saa Henseende. Særlig kom de Skoler, i hvis Nærhed Kongen jævnlig opholdt sig, til at nyde godt af hans Omhu; og blandt disse var Kolding Skole, da Frederik II efter sin Moders Død holdt Hof paa Koldinghus. Medens de større Donationer, der blev Kolding Skole til Del, allerede er antegnede i de Skrifter, der særlig have til Formaal at give Oplysning om denne Skoles Historie¹⁾, skal her meddeles nogle hidtil ubenyttede Breve, der vise, hvorledes

¹⁾ Hofmans Foundationer. IV, 685 flg. Ingerslev, Bidrag til Kolding lærde Skoles Hist., Progr. 1845. Jvfr. Fyhn, Efterretn. om Kolding. 1848. Ny kirkehist. Saml. V, 379 flg. 410. Danske Kirkelove I, 211. 336. 556—9. II, 174. 228—9. 312—5.

Kong Frederik, naar Lejlighed gaves, ogsaa i det mindre havde Tanke for at skaffe Lærerne Bøger, Skolen Penge og de fattige Peblinge Klæder.

a.

Casper Marckdaner fik Brev, Josias Meyer, som et Mandslet bedrevet [havde], og Claus Kok, som sig selv ombragte, anrørendes.

Vor Gunst tilforn. Vid, at eftersom en ved Navn Josias Meyer haver beganget et Mandslet der udi vor Kjøbsted Kolding, og han for samme Gjerning er undrømt, og iblandt andet efterladt nogle Bøger, baade latinske og tyske, da have vi naadigst bevilget, at hvis latinske Bøger, for^{ne} Josias Meyer haver tilhørt og haft der sammesteds, og efter slig hans Mishandling er til os forfalden, de maa og skulle blive til Skolen der udi Byen, til Skolemesterens, Hørernes og Skolebørns, som derudi kunne og ville læse, deres Brug. Bedendes dig derfor og ville, at du samme latinske Bøger, for^{ne} Josias Meyer tilhørende, lader Skolen der udi Kolding tilkomme, og Skolemesteren overantvorde paa hans nøjagtige Forskrivning, at skulle holde dennem Skolen og Skolebørnene tilgode. Men hvad de tyske Bøger belanger, som der findes efter Josias Meyer, at du dennem lader annamme og holde udi Forvaring der paa Slottet, til vi selv did ankomme. Sammeledes, eftersom en ved Navn Claus Kok haver omkommet sig selv, og os derfor efter hannem er tilfalden hans Boeslod, da have vi naadigst bevilget, at hvis os i saa Maade af for^{ne} Boeslod tilkommer, maa gives til husarme og andre fattige Folk der sammesteds, som det bedst behøve, alt hvis os udi saa Maade efter for^{ne} Claus Kok er tilfalden. Dermed sker vor Vilje. Befalendes dig Gud. Actum Frederiksborg den 18. Maj Ao. 1585 ¹⁾.

¹⁾ Jydske Tegnelser, III, 29.

I Fyhns Efterretninger om Kolding S. 144—5 findes et Dokument aftrykt — om end ikke i nogen sænderlig nøjagtig Form — hvorved Lensmand Caspar Markdaner tilligemed Borgmesteren, Herredets Provst samt Sognepræsten og Kapellauen i Kolding d. 2. Jan. 1586 træffe Bestemmelse om de ovennævnte Bøgers fremtidige Bevaring. Det var nemlig en efter de Tiders Forhold ikke ubetydelig Bogsamling — c. 250 Bind i forskellige Fag og deriblandt ikke faa Folianter — som Skolen ved denne Lejlighed kom i Besiddelse af¹⁾).

b.

Caspar Markdaner fik Brev, en ved Navn Anders Brun, som var Byfoged udi Kolding, anrørendes.

Frederik. V. G. t. Vid, at eftersom en vor Under-saat, ved Navn Anders Brun, som var Byfoged der udi vor Kjøbsted Kolding, haver sig forset, og for samme sin Forseelse og Mishandling er dømt til vor Naade og Unaade: da endog vi vel vare forarsaget imod hannem den højeste Ret at foretage, have vi ligevel naadigst hannem den Forseelse tilgivet, og benaadet hannem at maa straffes paa sit Gods og Formue, og hvis han udi saa Maade til os kan være forfalden, det have vi naadigst givet, Halvparten til Kirken og Halvparten til Skolen der udi vor Kjøbsted Kolding. Bedendes dig derfor og ville, at du paa vore Vegne Sagen med hannem aftinger, og hvis han til Faldsmaal til os udgivendes vorder, det at lade Halvparten Kirken og den anden halve Part Skolen der udi Byen tilkomme, og det lader indskrive udi Regnskab. Dermed etc. Actum Haderslevhus den 29 Junii Ao. 1586²⁾.

Om den Sum (220 Daler), som Anders Brun maatte give i Faldsmaal, og for hvilken han overdrog Kirken og

¹⁾ Jvfr. Hofmans Foundationer. IV, 689 Not., hvor dog Josias Meyer er bleven til Onsild Meyer.

²⁾ Jydske Tegnelser III, 94.

Skolen tre Boder, der dog senere bleve ødelagte i den svenske Fejde, findes Efterretninger i Hofmans Fundationer IV, 679, uden at Grunden til, at Anders Brun maatte afstaa sin Ejendom, der oplyses.

c.

Wij Frederich thend anden (osv.) giøre alle witterliggt, att wij aff wor synderlig gunst och naade haffue wndt och tilladtt, och nu med thette wortt obne breff wnde, beuilge och tillade, att thenne breffuissær Søffren Pouelssen, hører wdj scholen her wdj wor kiøpstedtt Kolding, maa och schall aarligen herepther till hans studering bekomme och lade oppebere wor och kronens partt aff kornthinden aff Sneum sogen wdj Skatzherritt, och thend quiit och frij till hans studerings behoff haffue, niude, bruge och beholde, til saa lenge wij anderledis therom tilsigendes worder. Thj forbiude wij wore fouggitther, embitzmend och alle andre for^{ne} Søffren Pouelssen her emod paa for^{ne} wor och kronens partt aff kornthinden aff for^{ne} Sneum sogen, epthersom forskreffuitt staar, att hindre eller wdj nogre maade forfang att giøre, wnder wor hyldiste och naade. Giffuitt paa wortt slott Koldinghus thend xj dag Julij aar etc. Mdlxxxvij. Wnder wortt signet ¹⁾.

d.

Caspar Marckdaner fik Brev at skulle lade nedtage det sorte Klæde, som var omhængt udi Gemakkerne paa Koldinghus og Nygaard, og dermed lade klæde de 12 Skolepersoner, Hs. Maj. der udi Kolding lader underholde, og det overblevne at lade skifte til andre arme Folk. Actum Haderslevhus 1. Novbr. 1587 ²⁾.

¹⁾ Udkast i Geh.-Ark., Topograf. Saml., Sneum. Søren Povlsen blev 1588 Præst i Egtved og Ødsted.

²⁾ Jydske Tegnelse, III, 211.

2.

Til Ribe Skoles Historie i 17de Aarhundrede.

Til Ribe Skoles Historie i ældre Tid haves saa mange fortrinlige Bidrag dels i Thorups Skoleprogrammer dels i Kinchs Ribe Bys Historie og Beskrivelse, at det rimeligvis ikke vil findes meget at tilføje. Det er da ogsaa kun nogle mindre Træk til dette Emnes Oplysning, som her skulle meddeles.

a.

I Aaret 1635 var Anders Pedersen Romdrop Ribe Skoles Rektor. Han var vistnok en vel studeret Mand¹⁾, men om han ret egnede sig til Rektorgjeringen, bliver dog et Spørgsmaal²⁾, ialtfald taler efterfølgende Brev fra Lensmanden paa Riberhus om grove Optøjer af Skolens Disciple i hans Tid.

Kierre Her Cantzeler, her findis nogle skole personer her wdi byen, somme aff dennom hauer slaget borgernes

¹⁾ Se Worms Lex. over lærde Mænd II, 275. Blandt en Del andre kirkehistoriske Manuskripter, som Pastor J. P. Bøttiger (tidligere i Lintrup v. Ribe) har foræret mig, findes ogsaa det første Ark af et Mnskr. med Titel: »Andreæ P. Romdorpil Archidiaconi et Can. Ripensis succinctæ commentationis Libri 2, undecim capita Apocalypsis a 4to ad 14 ita illustrantes, ut 1. verus Prophetiæ dictionis sensus evolvatur, 2. eventus inter annales rerum gestarum in Ecclesia N. Testamenti vestigatus oraculo applicetur et asseratur. Pro studio potissimum Theologiæ juventutis et Ecclesiæ Christi haud infructuoso concinnati.« Stykket er skrevet med en Haand fra Midten af 17. Aarh. Maaske er det dette Skrift af Romdrop, som mange Aar efter Forfatterens Død blev udgivet af Matth. Friis under Titel: »Paraphrasis Apocalyptica« (Luneb. 1683 Fol.).

²⁾ Jvfr. Kinch, Ribe Bys Hist. og Beskr. II, 459—60. Det der omtalte Brev fra Romdrup af 28. Juni 1635 findes i Orig. i Konsist. Arkiv, Pakken 194, og er stilet til Dr. Jesper Brochmand.

winduer ind om nattethide, somme aff dennom hauer sielff fierde offuerfalden en paa gaden och huget hannom 4 saaer, som badskeren skall haue 16 Rdl. for att heele. Nu kongens fogde paa ded mildeste taler dennom thill, den eene parti att di skall betale winduerne och ligge woldsbøder wd, den anden parti att di skall bethale badsker løn och giue hannom en ringe thing for sin swie, saa møder di met it kongebreff, som ieg sender dig her copia aff, menendis dennom intet widere nogen bør att suare¹⁾. Gjør well och lad mig wide din betenkend, om ieg ded der wed skall lade bliue, thi mig thykis, att breffuet ij slig sager ichi holder dem aldielis frie. Gud allermegtigste will ieg dig haffue beffalet. Ribehus den 21 Mayii Ao. 1635.

Albret Skiell mpp.

Udskrift: Erlig och welbiurdig mandt Her Christen Friis till Kraggerup, ridder, kon. ma. cantzeler, min kiere broder og synderlige gode wen, gandsche wenligen thil-schreffuit.

Paategnet: Riber degne voldt.

Orig. i Kgl. Bibl., Saml. til Adel. Hist. Fasc. 17, Nr. 7.

b.

Det følgende Stykke er Biskop Johan Borchersens Forbøn hos Kansleren for en forhenværende Hører ved Ribe Skole, Frederik Fuole²⁾, som i sin Ungdom havde forset sig mod det 6te Bud, men ved sit senere

¹⁾ Vedlagt findes et Afskrift af det hos Terpager, Ripæ Cimbricæ p. 504—5, og i Danske Kirkelove II, 67—8, trykte Kongebrev af 8de Avgust 1562 om, at Disciple i Ribe Skole i Tilfælde af Forseelser skulle straffes i Skolen og ikke af Byøvrigheden, undtagen i Sager angaaende Manddrab og andre grove Laster og Synder.

²⁾ Kaldes andensteds Fridericus Caspari Fuorlæus eller Cimber og var uden Tvivl en Søn af den i Ny kirkehist. Saml. VI, 551 nævnte Præst i Fuorle (Fol i Tørninglen) Hr. Jesper Andersen.

rosværdige Forhold havde gjort sig værdig til Tilgivelse. Begjæringen maa være tilstaaet, da det vides, at han ikke blot samme Aar tog Magistergraden i Kjøbenhavn, men ogsaa Aaret efter blev Sognepræst i Valløby og Taarnby i Sjælland.

Naade och fred aff den aller-
høieste gode Gud.

Magnif. d^{ae} cancellarie, nerverendis person Friderich Fouele haffuer meget inderlig anholdet hoss mig, ieg vilde meddele hannem denne min schriffelsse till Eders Magnificentz, huilket ieg mig vel iche torde vnderstaa med saadan dristighed Eders Magnif. at bemøde, dog bode for hans idelig bøn och begiering saa velsom och den gode erudition, som hand bode in lingvis et artibus sig haffuer forhuervet, til med och for hans bedrøffuelig vilkor schyld, aff huilken hand ydmygeligen ynscher at forlettis, haffuer jeg ladet mig offuervinde aff hannem, och fordristed mig till paa det ydmygeligste med denne min ringe schriffelsse for hannem, for eders magnificentz at fremkomme. Hans vilkaar er saaledis, at hand er fød vdi det holsteinsche gebett her udj stiftett, och haffuer verret hører iche alleniste paa Soer, mens och her udj scholen i Ribe paa nogle aars tid. Mens haffuer omsider, Gud bedre det, ladet sig forføre och haffuer krenket sit nest-sødschend barn j tredie lid; for same sin forseelsse haffuer hand straxt dereffter publice forbedet Gud och menigheden effter ordinantzen, siden haffuer hand forføiet sig paa nogen tid aff landett, och verret in academia Leidensi et Fraanckeranå, saa och nogett in Anglia, saa vit hans fattig formue kunde bevilge. Nu ynschte han gierne at vilde tiene Gud enten vdi scholebestilling eller andresteder och videre her j landet continuere sine studia, och beflitte sig paa effter sit forrige fald en ny lyche at forhuerve, om dett var Gud tekelig. Effter som jeg iche andet kand fornemme, end at hans forseelsse jo haardelig gaar ham

til hiertett, jeg ei heller andet haffuer spurt, end hand jo siden haffuer skicket sig vell, daa haffuer jeg tillforn raad hannem, att han och derhoss schulde vnderdanigste søge vor allernaadigste herris naadigste opreisning, foruden huilken hand iche vdi rigett kunde lides, end siden promoveris. Hand och gierne ynschte nu med andre at kunde stedis till gradum magisterii in academia, huorfore hand och nu paa det ydmygeligste søger Eders Magnificentz paa haand, med inderlig begiering och tillid, at Eders Magnificentz vilde for Guds schyld vere hannem en god patron hoss kong. majest., at hand same benaading och opreissning aff kong. mildhed udj hans lande och riger motte nyde. Det schall Gud Eders Magnificents belønne, jeg och vil formode, att saadan benaadning schall worde vel anlagt, hand och er en smuk lerd person och haffuer sine studia saa vel som och inclination mest till scholestieniste henvent. Och før hand kom vdj dette fald, haffuer hand med goed fruct verret her udj scholen. Bedendis paa det ydmygligste, magnif. dn. Cancellarius mig for denne min store dristighed iche vilde mistenke. Den æffuige gode Gud bevare Eders Magnificentz med eders velb. frue og børn lenge och vell till sit naffns ære och mange Guds børns trøst, det jeg aff mit hierte dageligen schal ynsche. Aff Riibe d. 28. Aprilis 1639.

Magnifici dni Cancellarii ydmyge tiener
at pligtig forbeder hos vor herre.

Johan Borchersen, S. R. Eg. h.

Udskrift: Erlig och velbyrdig mand och strenge ridder, Her Christian Friis till Kragerup, Kong. Majests. canceler och Danmarkis riigis raad, min gunstige herre och patron, ydmygeligen thilschreffuitt.

Paategnet: Fred. Foulle. Alle Landene 1639.

Orig. i Kgl. Bibl., Saml. til Adelens Hist., Fasc. 20, Nr. 148.

c.

De følgende tre Breve handle om Besættelsen af Rektorembedet i Ribe Skole, efter at Skolen længe havde været i en sørgelig Opløsningstilstand paa Grund af Krigen. De Forhold, som her oplyses, ere kortelig omtalte af Kinch i Ribe Bys Hist. og Beskr. II, 465.

Bispen oc Capittelet i Riibe flich breff anl. Anders Dirichsen
Textor at vere Rector.

F. 3.

V. S. G. T. Efftersom for os underdanigst er bleffuen berettet, at Rectoris bestilling udi wor Kiøbsted Riibe schal vacere, saa hafuer næruærende oss Elschel. Hæderlig og Vellærde Anders Dirichsen Textor ¹⁾ denne voris forskrifuelse til Eder veret begierendes, at hand til bemelte Rectoris bestilling maatte forfremmes; da efftersom for os berettes, hand udi Lif oc Lærdomb schall befindes modest oc capabel, ere vii naadigst tilfreds, at hand samme promotion niuder, saa fremt hand dertil findes dygtig og bequem. Hafn. den 21. Junij 1660.

Jydske Tegnelser XIV, 235 f.

Perillustri ac Generosissimo Dño Secretario Regio, Salutem, immortalitatem cum omni benedictionis genere.

Edle och Velbyrdige Her Secreterer, megit Gunstige tilforladendis Patron och Ven, Efftersom Jeg er geraden ike vdj ringe perplexitet anlangendis Rectoratum her vdi Ribers Skole, forarsagiss Jeg høyligen, at gifue Ed. Excellentz detz beskaffenhed tilkiende, bedendiss tienistvilligen, det i beste mening maatte optagiss.

Her er til Stæden ankommen tvende Personer, den Første, ved Navn Johannes Zoega ²⁾, med Ed. Velb. Com-

¹⁾ Studerede 1657 i Vittenberg (Suhms Saml. I, 3, 142).

²⁾ Kaldes i Danske Saml. IV, 139: Paulus Zoega.

mendatz daterit Kiøbenhafn den 21. Junij, hvilken hand mig den 27 ejusdem mensis leverede. Och hafde Jeg megit gierne for Ed. Velb. Skyld hannem der til forfremmit, hvis Jeg iche til Skolen da hafde forskrefuit M. Hans Rosenberg, Conrector i Viborg Skole. Som Jeg och skref Eders Fromme Velb. til om strax Dagen derefter, førend den anden Person med Kongl. Mayttz. bref ankom den 28. Junij. Forsichrede dog Dño Zoegæ for Ed. Velb. Skyld de Scholæ nostræ Conrectoratu, hvormed hand och vaar tilfreds. Dagen der effter den 28. Junij ankom Andreas Diderici Textor, som exhiberede mig Kongl. Mayttz. Missive, daterit den 21. Junij, som vaar den samme dag, Ed. Velb. Commendation, Zoegæ medgifuen, vaar daterit. Nu bekiender Jeg mig med al Vnderdanighed forobligerit min Naadigste Herris och Kongis Vilie at effterlefue, dersom Jeg eller Vi herpaa Stæden hafde vist af Kongl. Mayttz Vilie at sige, thi der Kongl. Mayttz. forgangen Aar hafde til os commenderit M. Jørgen Fog til Rectoratum scholæ nostræ, forventede vi hans tilkommelse vdi tre fierding Aar, før hand ankom, Skolen iche til ringe Skade, och dog strax effter sin Ankomst immediate blef vocerit til S. Catharine Kirke, siden hafuer vi maatt antage en Vicarium effter anden, først M. Christen Aagaard fra Paaske indtil omnium sanctorum och siden formedelst M. Christen baade hafde sine Lectiones och Pastoratum at tage vare, och siden min Søn M. Niels indtil nærværende Tid. Men nu min Søn urgerede, hand vilde hiem til sine adspridde Meenigheder ¹⁾ och Avfl, forarsagedis Jeg af stor Nødvændighed at forskrifue til os forbemelte M. Hans Rosenberg, før vi om K. Mayttz. Vilie

¹⁾ M. Niels Pedersen Kragelund var Præst i Lejrskov og Jordrup, men havde paa Grund af Krigens Ødelæggelser en Tid lang maattet forlade sin Menighed og søge Tilflugt i Ribe (se Kinch, Ribe Bys Hist. og Beskr. II, 465. Saml. t. jydsk Hist. og Topogr. 2 R. I, 112 f.)

nogit kunde ærfare, som och er ankommen fra Viburg den 4. Julij, och effterdj hand er en megit smuk Mand och hafuer betient Skolen i Viburg vdj 8 Aar pro Conrectore cum fructu och lavde, bad vi samptlige (thi dette er forrettet med fellis Samtyche), den fromme H. Secreterer vilde hos Kongl. Maytt. vor Naadigste Herre interpretere dette vdj den beste mening, at hans Kongl. Maytt. dermed vilde lade det beroe. Vi findis igien den fromme H. Secreterer til tieniste i alle occasioner. Vi hafuer dog tilbødet Dño Textori baade Conrectoratum, som Zoega igien afstod, formedelst Jeg tilsagde hannem igien Rectoratum Rincopiensem, som er en god leylighed, och anden forfremmelse saa viit mueligt, men hand stod strict paa den Kongl. Commendation och icke anderledis vilde lade sig accomodere. Gunstig H. Secreterer blifue os favorabel och gunstig i denne Sag, som Ed. Excellentz altid været hafuer, at vi maatte bekomme nogen Resolution med det første, nam Schola nostra agonizans moræ diuturnioris indies magis magisque redditur impatiens. Nu Gud vel-signe Ed. Velb. med megit dydige Frue, adelige Børn och gandske Familie ævindelig Amen. Ripis festinantissimo Calamo den 5 Julij 1660.

Tuæ Generositati cum omni obsequio et servitio
æternum devinctus

Pet. J. Kragelund, S. R. m. m.

Orig. i Geh.-Ark., Jydske Indlæg. 1660.

Doctor Peder Kragelund, om M. Hans Rosenberg at
blifue Rector i Riibe.

F. 3.

W. S. G. T. Efftersom vii kommer i erfaring, at
Hæderlig oc Høylærde M. Hans Rosenberg allerede af

Eder er kaldet til at vere Rector udi Riibe Skoele, førend voris Naadigste Missive om dend anden ved Nafn Andreas Dideric Textor fremkom, saa ere vii Naadigst tilfreds, at det derued maa forblifue, saa bemelte M. Hans Rosenberg samme bestilling maa betiene. Dermed etc. Hafn. d. 12. Julij Ao. 1660.

Jydske Tegnelser XIV, 239.

3.

Puggaards Regnskab 1552—53.

En af de mærkeligste middelalderlige Stiftelser i Ribe var Puggaard, som Biskop Christiern i Aaret 1298 havde grundlagt og doteret rigelig, i den Hensigt at et vist Antal fattige Skolebørn der skulde have deres Bolig og Underholdning ¹⁾. Saaledes vedblev Tilstanden i det væsentlige at være, indtil Puggaard Gods i Aaret 1554 henlagdes under Hospitalet i Ribe, imod at sammes Forstander skulde give 12 fattige Peblinge deres Underholdning og bidrage til 5 Høreres Løn ²⁾. Den sidste særlige Forstander for Puggaard i Stiftelsens ældre Skikkelse var den bekendte Mester Thomas Knudsen, Kannik i Ribe og Præst i Hygum, og det er det sidste Regnskab, han i sin Bestyrelsestid aflagde, som her skal meddeles. Et Udtog deraf, ledsaget af oplysende Bemærkninger, er vel meddelt af Kinch i Ribe Bys Historie og Beskrivelse II, 52 ff., men da Stykket, som nu gjemmes i Gehejmearkivets topografiske Samling, viser stærk Tendens til at opløse sig i Støv, fortjener det formentlig at trykkes, inden en større Del deraf bliver ulæselig.

¹⁾ Kinch, Ribe Bys Hist. og Beskr. I, 122 ff.

²⁾ Jvfr. Ny kirkehist. Saml. III. 302. 355. Nedenanførte Regnskab viser, at Forandringen tildels var indtraadt siden 1552, og at Forstanderen i Hospitalet allerede da havde faaet Peblinge i Kost.

Indteckt aff [Puggaards] rente de anno m[dlij et liij].

Rug lviij ort. iiij skeper.

Sold deraff:

Først Natiuitatis Marie nogen Frise — xxij ort., huer
ort. iiij marc iiij β, facit lxxxiiiij marc.

Pouel Frise ij ort. — ix marc.

Per Gregersen ij ort. — ix marc.

Simen Timmermandt j ort. — ij marc iiij β.

Per Matssen xij ort. for liiij marc.

Per Willatssen iij ort. — xij marc iiij β.

Per Jude ij ort. — viij marc.

Item j ort iiij skepe — v marc.

Jens Klyne xij ort. — l marc.

[Byg] xlix ort. iij [skeper, vdi] t^{er} regnet lxx t^{er} iij skeper.

Sold der aff:

Først xxx t^{er} malt [huer t^e] iij marc, facit — lxxxx marc.

Simen Bruen ij t^{er} for — vj marc v β j alb.

Item iiij t^{er} malt, hver t^e iij marc v β j alb., facit
xiiij marc v β j alb.

Item Her Niels ¹⁾ capellan xvij t^{er} for lj marc.

Hans Mickelssen i Emerleff iij t^{er} iij skeper byg for
viij marc iiij β.

Nis Lassen iij t^{er} for — ix mark.

Haffre xiiij orter, sold for xlij marc.

Smør iij t^{er}.

De ij t^{er} her Niels i hospitalet for xlviiij marc.

Item Jørgen Fedderssen j t^e for xiiij marc. Facit in
toto lxij marc.

Fiske: ij^m hwittling oc j snes torsk for xxxvij marc.

Opbare ieg aff Claus Seste ²⁾ for j t^e sild viij marc.

¹⁾ Hr. Niels Jensen, Kapellan og Forstander i Hospitalet.

²⁾ Lensmand paa Riberhus.

Pendinge: Landgildt j marc vj β.

Rentependinge: Oluff Perssen xv marc, de andre xv marc gaff hand her Niels i hospitalet.

Niels Sielandzfader iij marc.

Aff vicariet viij marc vj β j alb.

Stedzmaal: Jens Jenssen i Tarum vj marc.

Tword i Graffsogen iij marc.

Gesterij xxxvij marc iij β.

Aff Graff sogen iordskyldt vj marc ij β.

Lustrup tiende solde for xvij marc.

Aff her Oluff¹⁾ i Henne xxx marc.

Item aff Claues Sestede for j t^e sild effterstandt de anno l viij marc.

Item for nogen snese huitling effterstand eodem anno iij marc.

Summarum vij^c vj marc vj β.

Wdgift.

Fürst giffuet her Niels i hospitalet die crucis for kaastholding j^cv marc.

Item same her Niels xlvij marc vdj ij t^r smør.

Item xxxvj marc wdj fiske.

Item eidem sabbato post Dionisij xxx marc.

Item antwordet ieg mester Laues²⁾ effter super-attendentis befaling xxx marc, som bleff send tiill Wittenberg.

Item Lustrup mend tiill en t^e øll iij marc.

Item feria 4 post 3 dominicam aduentus gaff ieg her Niels i hospitalet lx marc.

Item giffuet v locater tiill løn om iuletiidt xxx marc.

Item her Niels i hospitalet paa nyaars afften lx marc.

¹⁾ Hr. Oluf Pedersen.

²⁾ Antages af Kinch at være M. Lavrits Nielsen Riber, Sognepræst ved Domkirken i Ribe. Dette hans Ophold i Vittenberg har ellers ikke været bekjendt (se hans Biografi i Kirkehist. Saml. 3 R. III, 403 ff.).

Item Niels Fjønbo, som Mester Jørgen ¹⁾ screff for, ix marc.

Item Niels Simenssen tiill bøger j marc.

Item giffuet Magno Christierno tiill tærependinge iij marc.

Item tieneren, som framførte Henne tiende, til drickependinge viij β.

Item send Hans Matssen tiil Wittenberg ix marc.

Item giiffuet for tag, teckning oc lætter tiill scholens bode j Skowen, som her Jens Perssen ²⁾ først lagd wd, oc ieg hannom siden betalet, xj marc minus j alb.

Item v locater pasce anno liij xxx marc.

Anno liij sabbato post quasimodogenitj gaff ieg her Jens Perssen for Gabriels kaast fraa paske tiill Michaelis xxiiij marc.

Item Ib ³⁾ skolmester for gaden, som hand loed legge wedt Puggaards port, viij β.

Item for iiij læs leer og ij læs sand tiill lofftet at slae xiiij β j alb.

Item ij quinder tiill arbedz løn oc kaast vj β ij alb.

Item Knudt Jeipssen for vj fag huesz lvj marc.

Item Johannj Mathie xv marc.

Item x læs leer tiill hørers kamer ij marc ij β ij alb.

Item for iij las sandt tiill Puggaardt iij β.

Item gaff ieg mester Hans Taussen for locaters [løn] fra poske ock tiill Michaelis anno mdlxv marc danske.

Item ij quinder, som lagde locaters loffte mett leer, for løn oc kaast j marc.

Item for j læs sandt iiij alb.

Item Laures Grønebeck iij marc.

Item Hans scriuer for et skødebreff viij β.

¹⁾ Formodentlig M. Jørgen Gyldenstjerne.

²⁾ Den bekjendte Jens Pedersen Grundet, der indtil 1550 havde været Rektor i Ribe, og 1554 blev ovennævnte M. Lavrits Nielsen Ribers Efterfølger som Sognepræst ved Domkirken.

³⁾ Ib (Jakob) Sørensen, Rektor 1550—57 (Kinch II, 73).

Item Bertel, et fattigt barn, tiill en donat bunden v β j alb.

Item giiffuet Lustrup mend for j t^e øll de anno liij iij marc.

Item giiffuet mester Hans Tausen for tærependinge tiil Kolding viij marc.

Item en snedicker for windue buer vj marc.

Item lb skolmester tiil gierdzel iij marc.

Item for gierdzel wed schole bode i Skowen ij marc ij β j alb.

Item for maltgierning, liiij t^{er}, t^{en} iij alb., jv marc minus j alb.

Item tienerens tæring iij marc.

Item bleff Puggaardt meg plichtige aff siste regenskaff v marc jv β.

Item giffuet for xx exemplaribus Torrentinj ock x compositis verborum xxx marc danske.

Summarum vij^e vij marc viij β.

... Tenetur in toto viij β danske.

Jeg Peder Biilld kendis, att ieg haffuer werrit offuer thett regenskaff, som mester Tomes giorde paa Puge gaardtz wegne aff thett aar, som man scriffuer 1552, och haffuer hand giordt hans regenskaff klarth.

Ego quoque Jo. Tausen affuj et subscribo hac mea manu.

Ego Joannes Vibergius fateor ita esse vt supra, quod protestor manu propria.

Ego Joannes Suaningius decanus has rationes iustas esse testor manu propria.

Thytte bekender jeg Jens Hegelund med thitte mitt egne handskriff.

Tette bekiender jeg Seuren Jacobssen met myn egenn handtscreff.

Dette lij aar war dette siiste aar, som mester Thames opbar Puggaards rente, huilkett siden bleff laugd tiill

hospitalet, att der skulle holdis xij degene till kost aff oc giffues xl daler till locaterne etc.

4.

En lille Notits til Lemvig Skoles Historie.

Om den forlængst nedlagte Latinskole i Lemvig er hidtil ikke samlet noget, ialtfald intet offentliggjort. — I A. Thuras Hdskr., Valvæ scholarum apertæ, og i Edsbogen i Danske Saml. IV, 139 f vil man dog finde brugbare Notitser til dette Emne¹⁾. Efterfølgende lille Kongebrev har jeg i sin Tid afskrevet, fordi det interesserede mig at se, at strax efter at Enevælden var indført, udnævner Kongen en Rektor for Lemvig Skole, medens Bisperne hidtil havde haft Ret til at kalde Rektorer ved Skolerne i deres Stifter. Den nedenfor nævnte Niels Kjeldsen, som i Rullen over Studenterne, der deltog i Københavns Forsvar 1658, har Tilnavnet Eysted, havde 1655 deponeret fra Viborg Skole. En vanærende Straf, som Oberst Mogens Krag under Belejringen havde paalagt ham, fordi han — vistnok fordi der ikke var anvist ham nogen Indkvartering — havde forsømt sin Vagttjeneste, foraarsagede en stærk Bevægelse blandt de øvrige »militerende« Studenter og gav Anledning til, at de fik særegne Krigsartikler²⁾. Det kan for øvrigt bemærkes, at Niels Kjeldsens Navn ikke findes i den ovennævnte Edsbog, saa man kunde formode, at han alligevel ikke har faaet Embedet.

¹⁾ I Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 1977 b. 4to findes en Samling Testimonier fra Aarene 1627—37 for M. Laurentius Petræus Hegelund, der i adskillige Aar var Rektor ved Lemvig Skole.

²⁾ Se mit Skrift, Studenternes Deltagelse i Kbhvns. Forsvar 1658—60, S. 71—2. 158.

Bispen i Ribe anlangende Niels Kjeldsen at være Rektor
i Lemvig Skole.

F. 3tius. V. s. G. t. Eftersom vi komme i Erfaring,
at Rectoris Plads udi Lemvig Skole skal ledig være, da
er vi naadigst tilfreds, at os elsk. hæderlig og vellærd
Niels Kjeldsen igjen dertil forordnes. Dermed etc. Hafniæ
7 Decbr. 1660.

Jydske Tegnelser XV, 8.
